

CLAY - EVA

ve vzpomínkách radisty skupiny
a spolupracovníků

- . - . / . - . . / . - / - . - - // . / . . . - / . -

Čestmír Šikola
Jaroslav Pospíšil
Bohuslava Zicháčková
František Straka
Jindřich Fiala

Nakladatelství P3K

Praha 2014

PŘEDMLUVA

Brzy vstoupilo jaro v roce 1944 do Evropy. Svými slunečními paprsky chtělo obyvatelům pomáhat nést tíhu válečného utrpení. Na válečných frontách byla situace ve znamení bojů na Krymu, Rudá armáda dosáhla hranic Zakarpatské Ukrajiny – dřívějšího československého území. Na spadnutí bylo vylodění spojeneckých armád na evropské pevnině, a tím otevření druhé fronty. V Evropě sílilo podzemní hnutí a na intenzitě nabývala partyzánská činnost, která byla podporována akcemi malých parašutistických skupin. Československé ministerstvo národní obrany v Londýně předpokládalo, že se rok 1944 stane rozhodujícím pro porážku nacistického Německa. V případě povstání v českých zemích mohli sehrát rozhodující roli speciálně vycvičení příslušníci zahraniční armády. Z toho důvodu bylo zahájeno vysílání dalších paraskupin do protektorátu.

V jarních měsících to byly výsadky Calcium, Barium a další. Z dvanáctého na třináctého dubna to byla také zpravodajská parašutistická skupina Clay, která seskočila ve složení Antonín Bartoš (velitel), Čestmír Šikola (telegrafista) a Jiří Štokman (šifrant) do prostoru severovýchodně od Zlína – Mysločovice-Hostišov.

Základním úkolem paraskupiny bylo vybudovat zpravodajskou organizaci a udržovat radiotelegrafické spojení se zpravodajským odborem ministerstva národní obrany a podávat důležitá hlášení politického, hospodářského a vojenského charakteru z daného prostoru. Zpravodajci se při budování sítí pro svoji činnost opírali o statečné pomocníky – zbytky vojenského odboje z prvního období nacistické okupace, o osoby zaměstnané

v důležitých protektorátních úřadech, průmyslových podnicích, železniční dopravě a konečně o spolehlivé protektorátní četníky. Zpravodajská skupina Clay své poslání splnila beze zbytku. Zpravodajci vyslali do Anglie 800 zpráv a pro domácí odboj přijali 300 instrukcí. Některé zprávy byly zásadního významu a dílem přispěly k porážce nacistické říše. Cena, kterou za to zaplatili spolupracovníci výsadkářů, však byla vysoká.

Vlastní činnosti skupiny se věnuje celá řada publikací. Z nejvýznamnějších jmenujme knihu *Clay-Eva volá Londýn* od Antonína Bartoše a Radimíra Kunce, práce holešovského Miroslava Neumanna či Oldřicha Sládka.

Naše publikace doplňuje výše zmíněné o autentické postřehy radisty skupiny Čestmíra Šikoly a věnuje se i trpkým osudům našich hrdinů v poválečné době. Novinkou oproti původnímu vydání této publikace (Kroměříž, 1990), které připravil Jaroslav Pospíšil, je zařazení rozhovorů se spolupracovnicí paraskupiny Clay Bohuslavou Zicháčkovou a Františkem Strakou, které vedl a zpracoval Jindřich Fiala.

Publikace poskytuje nejen cenné historické svědectví o osobní odvaze parašutistů a těch, kteří jim v regionu pomáhali, ale obsahuje současně poselství o touze po svobodě, o morálním imperativu, o nutnosti postavit se proti zlu v jakékoli podobě. Toto poselství neztrácí sílu ani smysl v žádné době a věříme, že osloví další generace čtenářů.

Autoři a redakce

dohadováním a smlouváním. Přišla mi vhod středoškolská znalost francouzštiny.

Koncem února v bejrútském přístavu zvedla kotvy francouzská loď Providence – Prozřetelnost, na jejíž palubě odjel transport asi sto dvaceti Čechoslováků, mezi nimiž jsem byl i já. Moře, zpočátku klidné, se druhého dne rozbouřilo a my poznali, jakým soužením může být mořská nemoc. Po krátkých zastávkách v Alexandrii a v Alžíru, kde jsme však nesměli opustit loď, jsme konečně přistáli na francouzské půdě v Marseille.

FRANCOUZSKÁ ANABÁZE

Přespali jsme v pevnosti Fort Saint Jean, známém průchozím a odvodním středisku cizinecké legie. I my zde byli odvedeni, ovšem československou odvodní komisí a ještě téhož dne jsme v noci dorazili do starobylého vinařského a rybářského městečka Agde, vzdáleného asi tři kilometry od Středozemního moře, kde bylo výcvikové středisko československé zahraniční armády. V našem transportu sem dorazil i Josef Valčík, později výkonný rotmistr naší roty a ještě později, v roce 1942, jeden ze známých aktérů atentátu na Reinharda Heydricha.

Bylo 4. března 1940 a my konečně dosáhli cíle svého dlouhého putování. Byl jsem přidělen ke spojovací četě 2. pěšího pluku, jehož velitelem byl plukovník Jan Satorie, legendární postava našich zahraničních jednotek ve Francii, Anglii a posléze i v Sovětském svazu. Podmínky našeho vojančení byly tvrdé. Spali jsme na pryčnách v dřevěných barácích postavených narychlo v roce 1939 pro uprchlíky ze Španělska. V jednom baráku se nás tísnilo šedesát. Škvírami v prknech profukoval mrazivý mistrál. Uniformy různých barev i pušky, kterými jsme byli vyzbrojeni, pocházely z první světové války. Žold ve výši padesáti centimů na den stěží stačil na pastu na zuby a krém na boty. Ale byli jsme mladí a věděli jsme, proč tu jsme, a hlavně byli jsme dobrými kamarády, proto jsme neztráceli náladu.

Budíček v táboře byl v pět hodin, následovala krátká rozvíčka a po ní snídaně: káva a chléb zvaný komisárek. Pak odcházela četa do terénu na výcvik a bylo samozřejmé, že vždy se zpěvem. Do probouzejícího se dne se rozléhaly písně *Hospůdko, hospůdko malá, Travička zelená* a *Pluku zdar*. Bodří obyvatelé městečka jen kroutili hlavou. Brzy nám začali říkat „*armée chantante*“ – zpívající armáda. Výcvik probíhal buď v prostorách mezi vinicemi, nebo na křovím porostlém kopci, na němž stál maják vévodící krajíně. Byl jsem přidělen k signalistům obsluhujícím optické přístroje Lucas. Vraceli jsme se kolem jedenácté hladoví jako vlci. Odpoledne jsme obvykle měli pořadový výcvik nebo jsme cvičili morseovku. Tento stereotyp se měnil jen zřídka, když velitel pluku nebo velitel roty nařídil noční poplach a pochodové cvičení, nebo když jsme cvičili na střelnici ostrou střelbu.

Tak, jako byly pestré naše uniformy, bylo různorodé i složení našich jednotek. Jádrem byli uprchlíci z domova, kteří se do Francie dostali buď přes Polsko nebo přes Balkán jako já. Další složkou byli „španěláci“, kteří po vítězství generála Franca v občanské válce ustoupili do Francie, a konečně tu byl i nemalý počet Čechů a Slováků usedlých ve Francii, kteří byli do československé armády povoláni mobilizačním rozkazem. Byli to většinou starší muži od pětatřiceti do padesáti let.

V květnu 1940 jsem byl převelen k pozorovacímu družstvu, jež podléhalo zpravodajskému důstojníku pluku poručíku Alfrédu Bartošovi. Ten později vešel do historie našeho odboje jako velitel paraskupiny Silver A, který v Pardubicích v červnu 1942 po odvažné přestřelce ukončil svůj život statečného vojáka posledním nábojem v obklíčení gestapem. Učil nás, jak máme pozorováním i nasloucháním získávat zprávy o nepříteli, jak je co nejrychleji hlásit a jak provádět zpravodajskou činnost v noci. Vyfasovali jsme jízdní kola. Už jsme tedy nebyli jen ubohými pěšáky.

Po zaměstnání jsem si rád vyšel na procházku podél kanálu spojujícího řeku Hérault s mořem a rád jsem si poseděl i na mořském břehu a vzpomínal na ty, které jsem opustil. Málodky jsme se vypravili do malebných uliček městečka, jemuž vévodila

katedrála z 12. století. Náš žold nestačil ani na posezení v hospůdce. Ale víno jsme fasovali, čtvrt litru po obědě, čtvrt litru po večeři a cigarety značky Gauloise z černého silného tabáku také.

Dne 10. května vpadly německé armády do Belgie a Holandska a brzy vnikly i do severní Francie. S nečekanou rychlostí lámaly odpor spojenců, a tak došla řada i na československé, ne zcela vycvičené a špatně vyzbrojené jednotky. Pluk dostal nová nákladní auta, vojáci nové uniformy, nikoli však pušky. Městečko Agde jsme pak 8. června opouštěli v nákladních vagónech s radostným, ale jak se později ukázalo, příliš optimistickým pocitem, že si jedeme vyrovnat své účty se samozvanými pány naší okupované vlasti. Přes Avignon a Lyon jsme po celodenní jízdě dorazili do osady Montigny sur Aube, která se nacházela asi dvě stě kilometrů jihovýchodně od Paříže, a dva dny jsme na místě vyčkávali na další rozkaz. Ten zněl: Ihned přesunout československé pluky na frontu.

Do autokarů jsme nasedli 12. června a kolona se dala do pohybu na sever k řece Marně. S přibývajícimi kilometry se stále víc a víc zvyšoval počet civilních obyvatel, uprchlíků se skrovným majetkem, naloženým na vozech, osobních autech (nákladní auta byla zrekvírována pro armádu), koňských povozech, ale i na kárách a dětských kočárcích. Zároveň houstl i proud ustupujících vojáků – Francouzů, Poláků, marockých Spahiů i koloniálních Senegalců černé pleti. Všem se zračila ve tvářích nesmírná únava a vyčerpání, mnozí se sotva vlekli. Do toho přišla ještě další zlá zpráva: Itálie právě vypověděla Francii válku a vpadla jí do zad. Bylo to velmi deprimující, ale my věřili, že na Marně bude, tak jako v první světové válce, německý nápor na Paříž zastaven.

Kolona autobusů se pomalu prodírala kupředu proudem uprchlíků, když se náhle ve vzduchu ozval zlověstný hluk motorů. Vzápětí se přiřítily německé štučky a my vyskákali z autobusů a kryli se v příkopech. Ostřelování z kulometů a bombardování trvalo jen několik minut. Protiletadlová palba z kulometů zahнала vetřelce na útek. Měli jsme však své první mrtvé a raněné, a také polní kuchyně byla bombou zničena. Navečer skončil náš

přesun severně do města Coulommiers. Vystoupili jsme za záblesků a dunění nepřátelských děl. Francouzi neodpovídali.

Našemu 2. pěšímu pluku byl k obraně jižního břehu řeky Marny přidělen úsek fronty v prostoru městečka La Ferté sous Jouarre. Velitelství pluku se pak nacházelo asi kilometr za frontou ve vesnici Signy-Signets. S velkým, metr dlouhým a dvacet kilogramů vážícím dalekohledem bylo naše družstvo odesláno na linii dotyku. Nebyl čas zřídít pozorovatelnu, a tak nám jako náhradní rozhledna posloužil jeden z vysokých stromů na okraji lesa. Na velitelství pluku jsme telefonicky hlásili pohyby a činnost nepřítele. Naši chlapi v první linii si vedli velmi dobře a odrazili útok průzkumných jednotek hitlerovců. Také my jsme na své pozorovatelně zažili první křest ohněm, jako nečekaná smršť nás přepadla prudká minometná palba nepřítele. Naštěstí miny vybuchovaly padesát až dvě stě metrů za námi v lese a nikdo z nás tak nebyl zraněn. Obrana řeky Marny trvala necelé dva dny. Němci prorazili frontu na obou křídlech úseku a překročili řeku. Jednotky našeho pluku se octly v kleštích a v poslední chvíli se z nich vymanily až po celonočním usilovném pochodu jihozápadním směrem.

Od této chvíle jsme už ustupovat nepřestali. Byly to těžké, přetěžké dny. Francouzská armáda byla naprosto rozvrácená. Její příslušníci často netečně seděli u příkopů, popíjeli víno z bidonů a očekávali zajetí. To v našem případě vůbec nepřicházelo v úvahu. Jako protektorátní příslušníky by nás nacisté soudili pro velezradu a za tu byl jen jeden možný ortel.

Na jižním břehu řeky Grand Morin pak náš 2. pluk ještě několik hodin zadržoval Němce a pak jsme pokračovali směrem k Seině a Loire. Jednotky se přesunovaly, jak se dalo, pěšky, na nákladních vozech i vlakem. My, kdo jsme měli kola, jsme dostali rozkaz ustupovat po vlastní ose, ovšem v chaosu přeplněných silnic jsme se jeden druhému ztráceli. V noci 14. června jsme s kamarádem z naší roty narazili v lese na kolonu francouzských nákladních aut, připravených pro odvoz uprchlíků. Vlezli jsme do jednoho z nich i s našimi koly a libovali si, že urazíme alespoň

zůstávala venku i v zimě, jež je však v Anglii podstatně mírnější než u nás. Byl jsem i členem tříčlenné hlídky, která v listopadu 1940 zvítězila v přespolních brigádních závodech s plnou polní. Cenu nám předával tělovýchovný důstojník poručík Podroužek z Bystrice pod Hostýnem.

V lednu 1941 jsem byl zařazen do záložní důstojnické školy v Moreton Paddox, kde jsme dostávali pořádně do těla. Od našeho praporu tam byli mimo jiné Tonda Bartoš a Jura Štokman, s nimiž mě později válečný úděl svázal osudovým poutem, byli jsme společně vysazeni padákem v protektorátu.

VÝSADKÁŘEM

Počátkem roku 1942 jsem byl předvolán k veliteli praporu podplukovníku Přikrylovi, který převzal velení našeho útvaru po plukovníku Satoriovi. Přítomen byl štábní kapitán Šustr ze zpravodajského oddělení ministerstva národní obrany v Londýně. Bez okolků, po vojensku, přímo na mě spustili: „Aspirante, potřebovali bychom tě pro zvláštní poslání. Byl bys vysazen doma v protektorátu s vysílačkou a plnil bys zpravodajský úkol. Pro náš zahraniční i domácí odboj je taková mise nezbytná. Musíš si to ale rozmyslet, zavoláme tě za tři dny.“

Pořádně ve mně hrklo, ale věděl jsem, že nemohu říci ne, chci-li si vážit sám sebe. Odpověděl jsem zdánlivě klidně, i když uvnitř jsem ovšem zdaleka klidný nebyl: „Tak se mnou, pane štábní kapitáne, počítejte, abyste nemusel znovu jezdit za tři dny.“ Stejnou odpověď dostal štábní kapitán Šustr i od Oldy Dvořáka, kamaráda od spojovací čtyry, kterého zavolali do praporečnické kanceláře k pohovoru po mně.

Oba dva nás poté 2. února 1942 odvezli na nádraží do Leamingtonu, kde už čekali další dva adepti nejistého osudu. Luboš Jasínek od 1. praporu a Tonda Kubec od dělostřeleckého oddílu. Odjeli jsme do Londýna, kde jsme byli představeni šéfovi zpravodajského oddělení MNO plukovníku Moravcovi a pak odesláni

do speciální výcvikové školy STS 44 v Thames-Parku asi třicet kilometrů od Cambridge.

Škola byla umístěna v malém panském sídle vedle romantického jezírka s labutěmi a jejími frekventanty byli vojáci různých národností: Francouzi, Belgičané, Norové a my, Čechoslováci. Výcvik byl velmi intenzivní. Kromě hlavního předmětu, radiotelegrafie, zahrnoval i zpravodajství a střelbu z pistole. Přísný instruktor tělocviku nás mimo to proháněl po roztodivných zařízeních pro výcvik parašutistů.

Ve čtyři hodiny skončilo zaměstnání a pak nás už nikdo až do večerky, tedy do deseti hodin, nijak neomezoval. Historiky z té doby, na něž vzpomínám, jsou vesměs veselé, ale jejich závěr byl tragický. Všichni tři kamarádi padli při plnění svého poslání. Olda Dvořák byl už v červenci 1942 zastřelen u Skalice, Luboš Jasínek v obklíčení gestapem spolkl jed v Rovensku pod Troskami v lednu 1943 a za dva měsíce nato bylo sestřeleno nad Mnichovem letadlo, v němž letěl Tonda Kubec a další naši kamarádi.

Na podzim roku 1942 jsem i já byl zařazen do operační skupiny, která měla být vysazena v protektorátu na jaře roku 1943. Jejím velitelem byl Tonda Bartoš, šifrantem Jura Štokman a já plnil roli radiotelegrafisty. Všichni tři jsme se znali a důvěřovali si. Byli jsme četaři-aspiranti. Naše skupina dostala název Aluminium, později byla přejmenována na Clay, krycí jméno radiostanice bylo Eva. Poslední školení a přípravy k odletu se konaly v STS 46 v Chicheley Hall nedaleko Bedfordu. Šéf ofenzivního zpravodajství major Strankmüller nám určil alternativní místa vysazení, jimiž byly Přílepy u Holešova nebo Dobříčský les, stanovil také prostor a působení a upřesnil naše zpravodajské úkoly. Pochopitelně jsme obdrželi i šifrovací a spojovací klíč a důkladně jsme studovali speciální mapu Hostýnských hor a okolí. Prodělali jsme i několik praktických cvičení s radiostanicí na různých místech Anglie. Absolvoval jsem ovšem i kurz seskoků padákem.

Po katastrofě výsadek Iridium a Bronse, jež byly sestřeleny u Mnichova, vydalo velitelství britského letectva zákaz letů

osamělých strojů přes Německo. To stále zvyšovalo počet nočních stíhaček a zdokonalovalo svou protiletectkovou dělostřeleckou obranu. Riziko se stávalo neúnosným, a tak byl náš let odložen.

Koncem října 1943 nás a sesterskou paraskupinu Carbon odvezla přes Gibraltar do Alžíru americká loď typu Liberty určená pro přepravu vojsk. V lednu 1944 jsme odsud odpluli do jižní Itálie. Leccos zajímavého by se dalo napsat o našem putování a o pobytu v severní Africe a na jihu Apeninského poloostrova. Ale z hlediska naší malé účasti na válečném dění bylo nesporně tři sta šedesát pět dní, kdy jsme plnili své zpravodajské úkoly na východní Moravě, mnohem důležitějších a také dramatictějších.

Z letiště u jihoitalského Brindisi jsme 10. dubna 1944 odletěli čtyřmotorovým Halifaxem s polskou posádkou směrem na sever. Asi za půldruhé hodiny se pilot pro mimořádně špatné počasí nad Jugoslávií musel vrátit na základnu a my museli dál čekat. Trochu nám to hrálo na nervy.

Odpoledne 12. dubna jsme znovu odjeli na letiště, navlékli na sebe holstry s pistolemi a přes ně civilní šaty. Měl jsem šedý oblek značky Nehera a lehký svrchník. Zkontrolovali jsme své falešné doklady. Moje občanská legitimace a pracovní knížka zněla na jméno Čestmír Švec, chemik ze Zlína. V malé kapsičce saka nechyběla ani ampulka s cyankáli, uschovaná zde pro nejhorší případ. Styčný důstojník v Itálii, kapitán Hrubec, který s námi letěl jako dispečer, zkontroloval, zda u sebe nemáme cokoli, co by prozrazovalo anglický původ. Přes oblek jsme navlékli strakatou kombinézu, nasadili si gumovou parašutistickou helmu a nastoupili do trupu Halifaxu. Padáky a dvě radiostanice, umístěné v obalu z lisované mořské trávy, byly připraveny v letadle. Tentokrát s námi letěli Kanaďané.

Za soumraku nahodila posádka motory a stroj odstartoval. Matné světlo osvětlovalo vnitřek trupu, kde na zemi sedělo sedm parašutistů. Čtyři z nich byli ze skupiny Carbon, patřil k nim František Bogataj, Jarda Šperl, František Kobzík a Josef Vanc, a tři ze skupiny Clay. Počáteční nervozitu a obavy přehlušoval jednotvárný, uspávající hluk motorů. V duchu jsem si opakoval

Mauthausen, kde 10. dubna 1945 zahynuli. Jejich hrdinství nebude nikdy zapomenuto.

V PRUŠÁNKÁCH

Mezitím jsme však na novém působišti pokračovali v našem poslání a pustili se s plnou vervou do zpravodajské činnosti. První noc v Prušánkách jsem přespal v rodině Svobodových. Ve vsi se právě slavil masopust, z okna jsem pozoroval šohaje v krojích a vysokých botách, jak se chystají na tancovačku, ale mně tentokrát do skoku rozhodně nebylo. Situace zůstávala příliš vážná a pochmurná. I když gestapo upustilo od hromadných represálií, bylo jasné, že učiní vše, aby pomstilo německé ztráty. Teprve teď jsem pocítil depresi, která byla reakcí na události předchozích tří dnů.

Hlavou i duší našich ilegálních spolupracovníků v Prušánkách byl František Imrich, ale nemalou zásluhu na našem ukrývání měli i jeho bratři Martin a Jožka a jejich statečné ženy. U Martina, který bydlel v Josefově, malé vesnici, co by z Prušánek kamenem dohodil, jsem strávil dva dny a úkryt zde našel i Jura. Já se přestěhoval pak k Slávkovi Dřevěnému, studentovi, který po maturitě pomáhal rodičům a sestře v hospodářství. Z místnosti, v níž jsme společně bydleli, jsem asi za týden po událostech v Tvrdonicích opět navázal spojení s Londýnem. Pryč byla deprese a pocit nesmírného vyčerpání, pryč byla naše touha po klidu a bezpečí. Byla v tom jakási sveřepost, která nám velela neustoupit, vědomí, že naší povinností je učinit vše, co učinit lze, nezklamat ty, kteří nás z Anglie vyslali, ani ty, kteří nám doma za nesmírného rizika pomáhali.

Radiostanice, kterou naši spolupracovníci vyzvedli z úkrytu u Strouhalů v Hruškách a dopravili ji do Josefova, začala opět chrlit proud teček a čárek, které v téže chvíli zachycovali naši spolehliví kamarádi na československé vojenské radioústředně nedaleko Londýna. Zde se Morseovy značky měnily v písmena,

kteřá neprodleně putovala dálnopisem na londýnskou Bayswater Road, sídlo zpravodajského oddělení ministerstva národní obrany v exilu. Tam šifrovací důstojníci převedli nesrozumitelné skupiny písmen v jasnou řeč tolik žádaných a očekávaných informací.

Začali jsme tedy potřetí. Velitel skupiny, ubytovaný v Prušánkách u Jožky Imricha, za pomoci jeho mimořádně podnikavého bratra Franty, navazoval nová zpravodajská spojení a pokud to šlo, obnovoval stará. Jura šifroval, já usedal téměř každý den k telegrafnímu klíči. Aby gestapo nemohlo využít materiálů, které Bartošovi vypadly z kabátu při pádu po přestřelce v Tvrdonicích, domluvil jsem s Londýnem změnu volacích znaků i změnu hesel pro zašifrování vysílacích i přijímacích frekvencí a pro smluvené časy radiového spojení. Pochopitelně jsme dohodli pro jistotu i změnu hesel pro šifrování zpráv.

Ubíhaly dny i týdny, sněhová pokrývka ponenáhlu mizela. Ticho Slávkova pokoje jen občas přerušovalo ťukání telegrafního klíče nebo bubnování obecního strážníka a jeho hlasité vyvolávání. Koncem února přišla neradostná zpráva, že gestapo zatklo v Moravské Nové Vsi elektrotechnika Kovaříka. Dotkla se mě lidsky, jako vždy v takových případech, ale znamenala i zklamání, protože jsem s Kovaříkem počítal jako s odborníkem, který mně v případě potřeby obstará součástky pro radiostanici a který pro nás vyrobí dynamo na benzínový motorek, abychom nebyli se stanicí odkázáni na proud ze sítě. V Moravské Nové Vsi byl při zatýkání mimořádný rozruch. Gestapo tehdy vytipovalo Kovaříkův dům jako úkryt naší paraskupiny a celou ulici obsadili ozbrojenci SS. Odvlekli našeho odvážného spolupracovníka, ale past na parašutisty sklapla na prázdno.

Sotva se přehoupala první polovina března, bylo opět zle. Gestapo zatklo v Hodoníně Antonína Bayera, okresního vedoucího ilegální Moravské rovnosti, s nímž se stýkal náš velitel a také František Imrich. Bylo vyhlášeno heslo: Všichni do polí, přesněji řečeno do vinohradů. To se týkalo nejen nás, parašutistů, ale také všech bratří Imrichů i trojice sovětských důstojníků Ivana,

Sergeje a Pavla, kteří uprchli ze zajateckého tábora u Vídně, a které obětavá rodina Imrichů ukrývala spolu s námi. Společně nebezpečí všechny stmelilo.

K dispozici jsme měli velkou boudu Dřevěných, která sloužila i jako stodola. Stála na kraji rozsáhlých prušáneckých vinohradů a byla z ní vybudována úniková cesta. Nacházely se zde i menší boudy určené pro úschovu náradí, případně pro hlídače v době dozrávání révy. Za tímto účelem byly vybaveny kavalci, které nám nyní přišly náramně vhod. Jednu takovou boudu jsem načas obsadil a v noci z ní občas docházel do Prušánek, kde jsem ze sklepa Františka Mazucha uskutečnil několik radiových spojení s Londýnem. Na přístroji se po desetiměsíčním provozu začínaly objevovat závady, naštěstí se mi je podařilo odstranit.

Po několika dnech, když se gestapo ani v Prušánkách, ani v Josefově neobjevilo, jsme došli k závěru, že Bayer byl zatčen v jiných souvislostech, než byl jeho styk s námi, a že o naší existenci nic neprozradil. Své polní úkryty jsme však pro jistotu neopustili. Naší hlavní stravou byl v té době špek, chléb a víno. Jen když jsme se někdy večer scházivali ke společným poradám ve vinném sklepě rodiny Imrichovy, ohřáli jsme si na kamínkách něco teplého. Sklep se nacházel v Nechorách, to byla malá vesnička sestávající pouze z vinných sklepů prušáneckých usedlíků, kteří tu, zvláště v zimním čase, rádi vysedávali se svými přáteli, aby v družné pohodě porozprávěli a popili vínka bílého i červeného. Nebylo výjimkou, když se zde objevili i lidé přespolní, a tak se pro nás Imrichův sklep stal vhodným místem pro ilegální schůzky.

Březen se chýlil ke konci, když se Bartošovi podařilo znovu navázat přerušené kontakty s některými spolupracovníky z doby našeho pobytu v Bystřici pod Hostýnem. V Čejkovicích se sešel s páterem Vojtěchem Králem ze Zdounek na Kroměřížsku, s velitelem okresu Kroměříž Mirkem Ondrákem a s představitelům odboje na Zlínsku Františkem Foukalem. Pro nás bylo povzbuzující, že po našem útěku na jih Moravy nepromarnili své zkušenosti z illegality, ani své odhodlání a bohatě je uplatnili ve

„Při vycházce jsem se rozběhl a zpola přelezl, zpola přeskočil vězeňskou zeď.“ Vzpomínám si, že byl Gerik skutečně mimořádně mrštný, to jsme o něm věděli. „Neutíkal jsem ale nikam za hranice, přestože to tenkrát bylo jednoduché. Zamířil jsem ke své mateřské jednotce, spojovací četě 2. praporu, ta byla tehdy na Kasejovicku v jihozápadních Čechách. Ale byl jsem opět zadržen a předán do věznice. Kdybych nevěřil, že se mohu ospravedlnit, dnes by už o mně nikdo nevěděl.“

Tím náš rozhovor skončil. Dal jsem Gerikovi nedokouřenou krabičku cigaret a rozloučil se s ním. O měsíc později byl spolu s Čurdou odsouzen k trestu smrti a popraven. Byl to tvrdý rozsudek, ale Gerik jej přijal statečně. Jedny noviny psaly, že zemřel jako Gaskoněc, když mu popravčí mistr dával na krk oprátku, zeptal se ho: „Mám od vás pozdravovat tam nahoře?“

Zradu nelze v žádném případě omlouvat. Ale je třeba vzít v úvahu okolnosti. Podle mého tehdejšího i nynějšího názoru si Gerik trest smrti nezasluhoval. Jsem přesvědčen, že na frontě v uniformě a mezi kamarády by byl nezaváhal a dokázal by svou statečnost. Přišel ale domů v civilu, vydán na milost a nemilost nejen nemilosrdnému nepříteli, ale také lidské lhostejnosti a nepříznivé souhře okolností. Spadl nahý rovnou do trní a nebyl na to připraven.

NÁSTUP KOMUNISTICKÉ DIKTATURY

Na Hlavním štábu jsem vydržel něco přes rok. Bystrému oku slídlilů z 5. oddělení (kontrašpionáže) neušly mé styky s Bartošem, který v branném výboru parlamentu nejednou kritizoval Reicinovy metody, a proto jsem byl ještě před únorovými událostmi roku 1948, tehdy už v hodnosti kapitána, poslán do jakéhosi vyhnanství. Stal jsem se zástupcem velitele spojovacího praporu v Ruzyni, a tak jsem se po více než osmi letech opět ocitl v kasárnách, v nichž nás příslušníci Schutzpolizei 17. listopadu 1939 hnali klacky a pažbami pušek do velké jízďárny.

Únor 1948 znamenal pro jedny vítězství, pro jiné konec demokratické cesty republiky. Byl jsem mezi těmi druhými, ale ještě jsem netušil, co všechno mě čeká v dohledné budoucnosti.

Bartoš byl koncem února zatčen na okresním výboru v Hodoníně, ale nebyl by to ani on, kdyby nevyskočil oknem a neutekl svým vězňitelům. Se skrovnými zavazadly a s manželkou, která v batohu na zádech nesla malého synka, se pustil přes hranice do Rakouska. Když manželka upadla ve sněhové vánici, nesl svého potomka na zádech Tonda. V Rakousku byla umístěna sovětská okupační vojska, a tak se rodina protloukla ilegálně do Švýcarska a posléze do Francie. Dva měsíce po Bartošovi dorazil do Paříže také Jura Štokman.

V armádě už neměli hlavní slovo velitelé útvarů, ale příslušníci vojenské kontrašpionáže a tak zvaní osvětoví důstojníci, což byl de facto krycí název pro politické komisaře. Vzpomínám si na kuriózní příhodu, k níž došlo v květnu 1948 na důstojnickém shromáždění na velitelství pluku v Pardubicích. Plukovní osvětář nadšeně vysvětloval, jaký bojový zápal vyvolá u vojáků proslov politruka před útokem. Pak se obrátil na Michala Burkuše se slovy: „Pane nadporučíku, vy jste byl na východní frontě a jistě tedy má slova můžete potvrdit.“ Michal ležérně vstal a prohlásil: „Moc rád bych to potvrdil, ale náš osvětář vždycky před útokem tvrdil, že musí do týlu pro noviny a zmizel.“ Následovalo zaražené ticho a pak tlumený smích. Reicin, který sám byl na východní frontě osvětářem, to ale Burkušovi neodpustil, a tak jsem se do roka a do dne s Michalem sešel ve vojenské věznici na Hradčanech. Ale nebudu předbíhat.

Na podzim roku 1948 jsem se oženil. Jako svatební dar jsem dostal vyhazov z armády, který čekal prakticky všechny důstojníky „západáky“. Měl jsem skrovné úspory a rozhodl jsem se, že dostuduji chemii. Konec kariéry v armádě mě v dané situaci ani příliš nemrzelo. Přišlo však něco daleko horšího, totalitní mlýn se začal točit na plné obrátky.

ŠESTÝ SI NECH PRO SEBE

Jak se k Vám dostali parašutisté ze skupiny Clay?

Když od nás, kromě Slukových, postupně všichni odešli, nevěděla jsem najednou, co si počít. Nakonec mi manžel řekl: „Honem udělej generálku v domě, všechno si poper, všechno si přichystej, já se ti o práci postarám.“ Přivedl pak parašutisty.

Dokázala byste si vybavit okamžik, kdy k Vám parašutisté přišli domů?

Večer 15. října 1944 mi manžel dovedl dva pány, kteří měli batohy na zádech. Jednoho z nich jsem u nás už předtím viděla. Dvakrát si přišel pro mého manžela, prý aby mu šel pomoci vykopat brambory. Nosil přes rameno motyku a s ní klepal na okno. Mně to ale nedalo, a tak jsem se muže zeptala: „Prosím tě, co to máš za kamaráda? Co chodíš komusi kopat brambory? Vždyť my máme na zahradě tolik brambor. Taký byste je mohli vykopat!“ – „To ti nebudu vůbec povídat, protože ještě nesmíš vědět, kdo to je,“ odpověděl mi manžel.

Manželův známý byl Antonín Bartoš, velitel parašutistů, což jsem ale nejprve nevěděla. Když se k nám parašutisté přišli nastěhovat, hned jsem se na Bartoše podívala a povídala mu: „My se známe, že?“ On se usmál a říkal: „Jsme známí,“ ale nic víc nepověděl. Druhý parašutista se mi představil jako Jirí. Byl to šifrant Bartošovy skupiny. Šli jsme pak do kuchyně, dala jsem jim jíst, protože měli hlad. Bartoš nato položil na stůl dva tisíce korun. Ptala jsem se, na co to je. „To je tobě, sestro, že kolem nás budeš chodit. Stravu a všechno ostatní, co bude potřeba, si budeme platit. Máme na to peněz dost.“ Hned jsem si pomyslela, že se už prozradil. Kdo by tehdy mohl mít tolik peněz? Poznala jsem, že to jsou parašutisté. Dva tisíce, co Bartoš položil na stůl, jsem nevzala. Řekla jsem: „Toníčku, prosím tě, tu máš ty dva tisíce a pěkně si je nechte pohromadě. Budu vás živit a obsluhovat zadarmo z vlastenecké a sokolské povinnosti.“ – „A z čeho nás budete živit?“ divil se Bartoš. „Počkejte ráno, až se probudíte, pustím zvěřinec a půjdete se podívat z okna.“ – „Tak dobře,“ říkal

Bartoš. Vzal si peníze a hrozně kroutil hlavou. Jirka se taky divil: „Prosím vás, vždyť je to pakatel, co vám dáváme.“ Pro mě to ale bylo moc peněz. Nic jsme nevzali.

Poznali parašutisté Antonín Bartoš a Jiří Štokman, že víte, kým ve skutečnosti jsou?

Ne, nevěděli, že jsem to vytušila. Když manžel za čtrnáct dní donesl batoh s jejich vysílačkou, ukryl ho do naší králíkárně a myslel si, že ho nikdo neobjeví. „Prosím tě, co tam máme za vojenský batoh?“ – „Ty jsi taková zvědavá, ty musíš taky všechno najít,“ zlobil se manžel. „Bodejť abych ho nenašla, když je u nás v domě.“ Všechno jsem tedy odhalila dopředu.

Radiotelegrafista Čestmír Šikola, třetí člen parašutistické skupiny, se u Vás ukrýval také?

Ano, ale přišel až o měsíc později, 11. listopadu 1944. Neměli ho kde ukrýt. Proto k nám přišel Jan Filip⁷, bývalý strážmistr u četnictva, a říkal Bartošovi. „Prosím tě, kam mám toho Čestmíra umístit, když ho už nikdo nechce?“ Manžel mu řekl: „Doveď ho k nám, však to nějak srovnáme. Dokud to půjde, budou u nás všichni tři.“

Jak na Vás parašutisté působili, jak jste s nimi vycházela?

Bartoš byl vojačisko. Jiříček byl milý a nestyděl se. Čestmírek se zdál zpočátku dost uzavřený, moc nemluvil, ale potom se také sblížil. Všichni byli velice slušní. Pomáhali mi i vychovávat dcerku, protože jsem na ni měla velmi málo času. Pořád jsem jen musela běhat s jídlem a prádlem a manžel neustále zařizoval věci potřebné pro organizaci. Měla jsem napilno od rána do večera, střídali jsme se navíc v noci v hlídkách, moc jsme se nevyspali. Mládí mi však dávalo dost sil.

---

⁷ Jan Filip (1897–1945) byl v době příchodu skupiny Clay do Bystřice pod Hostýnem četnickým strážmistrem ve výslužbě. Za pomoc parašutistům byl popraven v koncentračním táboře Mauthausen 10. dubna 1945.

Jak dlouho u Vás byli parašutisté ukryti?

Přes tři měsíce. Bartoš odešel 18. prosince do rodiny Ševčíkových. Říkal, že nemůžou zůstat všichni tři na jednom místě, že je to nebezpečné. Paní učitelka Ševčíková⁸ parašutistům pomáhala šifrovat zprávy, protože jich bylo velice mnoho. Jiříček s Čestmírkem u nás zůstali až do osudného 28. prosince 1944.

Co se tehdy přihodilo?

Kubič, který od nás roku 1942 odešel k partyzánům, se vrátil ještě téhož roku, ale ukryl se u manželů Plucnarových. Nebyl však dosti opatrný. To se jemu, Plucnarovým, paní učitelce Ševčíkové, Oldřichu Procházkovi, co přijal parašutisty jako první, a mnoha dalším stalo osudným. Zahynuli v koncentračním táboře⁹.

Jak jste se o zatýkání u Plucnarů dozvěděli?

Karel Kučera byl se synem bruslit v parku na rybníku. Naráz zjistil, že k Plucnarovým, rodičům jeho manželky, jedou vojáci. Když jeho žena přišla za nimi na rybník, řekl jí, že se u nich doma něco děje. Sebrala se tedy a šla se tam podívat. V domě byli cizí lidé. Řekli jí, že jsou partyzáni. Ona ale hned poznala, že je to gestapo. Vrátila se za svým manželem, aby se běžel schovat, pak přiběhla k nám. Bouchala na dveře. Bylo to před obědem, Čestmírek právě vysílal. Otevřeli jsme: „Zle je, zle je! Rodiče odvezlo gestapo! Musíte okamžitě pryč!“ Nato přišel Čestmír a ptal se, co se děje. Řekla jsem mu, že Plucnarovy vzalo gestapo. Honem proto uzavřel vysílačku a dal ji do batohu. V kuchyni jsme pod podlahou měli tajný úkryt pro tři lidi, kam jsme vysílačku schovali. Mezitím přišel náš další spolupracovník Jan Filip a naléhal

---

⁸ Učitelka Marie Ševčíková (1895–1945) pomáhala se šifrováním zpráv, které parašutistická skupina Clay vysílala do Londýna. Za pomoc parašutistům byla popravena 10. dubna 1945 v koncentračním táboře Mauthausen.

⁹ Dne 10. dubna 1945 bylo v koncentračním táboře Mauthausen popraveno dvacet pět spolupracovníků parašutistické skupiny Clay. Během druhé světové války ztratilo život celkem čtyřicet jedna spolupracovníků této parašutistické skupiny.